

Márton László: LEVELEZŐ

Téli álom során az egyik Németországban jártam; hogy melyikben, azt már nem is tudom. Száguldó vonatban ültem útközben szerzett ismerőseimmel, akik baljósan hasonlítottak rég nem látott osztálytársaimhoz és nevelőimhez; csak hogy németül beszélgetünk, vagy inkább ők beszélnek hozzám, én pedig, mivel öntelt megjegyzéseik mindinkább terhemre vannak, mereven kibámulok az ablakon, talán vissza sem tudnám fordítani a fejemet. Szent Márton ünnepe van, korán sötétedik a borongós tájék; a dérepte legelőkön letérdelnek a borjak, s már alig látszanak a homályban. Fényesen kivilágított kisváros házai között robogunk, az ablakokban piros mécsesek hunyorognak, az utcákon emberarcú, mosolygó lampionok hullámzanak föl s alá, alattuk a város apraja-nagyja, fejükre húzott barna harisnyában, amely alól csak elszántan parázsló tekintetük villan elő, fittyt hányván a demokratikus törvényhozás által megszavazott álcázási tilalomra. A városháza előtt álarcos rézfúvósok menetelnek, mögöttük másféle hangászok, fekete kaputban, az ő csinnadrattájukat fehér csuklyás kisgyermek vonulása követi, leghátul pedig, szerénységéhez méltó módon, Szent Márton léptet, ő maga, kövér almásderes lovon, középpont szabályszerűen kettéhasított, mennyei kék palástban, álláig lebecsátott rostélyú sisakban; kezében rádiós mikrofon (valószínűleg arról beszél most is, mint mindig, hogy osszuk meg palástunkat a mindenkori didergőkkel, és dobjunk némi apró vagy nem is olyan apró pénzt a piactéren fölállított jótékony célú közkasszába); hogy mily buzgók és hatékonyak a mi honfitársaink! Szent Márton ugyanis, vetem oda (hová?) hanyagul (még mindig az ablak felé fordulva), magyar volt, ha nem tudnátok, drágáim (közömbös csend), vagy legalábbis magyarországi, ami most már lényegében egyre megy (vagy inkább tanácstalan csend?), s ha nem hiszitek, hát közlöm szegény fejetekkel, hogy ő bizony Szombathelyen született, bár Galliában fejtette ki áldásos hitvallását. Hogy szavaimnak nyomatékot adjak, hátrafordulok: most látom, hogy üres a fülke; útitársaim aligha leszálláshoz nem készülődnek. Valóban, lassít a vonat, elhagytuk a népes városrészt; kitört ablakú bérházak, lakatlanok látszó, megvilágítatlan utcák jönnek sorra; szögesdrót kerítés húzódik a vasút mindkét oldalán, a leomlott falak némelyike foszforeszkálni látszik. A szögesdrót elkanyarodik a messzeségbe, sínek ágaznak szét, közeledik az állomás; lapos tetejű, málladozó, földszintes építmény, szokatlan ezen a vidéken; nagy, fehér nyilak jelzik, merre van a kijárat. Odakint enyhe

idő van, a nyirkos levegőben korhadó avar illata keveredik a kőszénfüst fehér fátylaival, éjszaka van. A kalauz elmegy mellettem, biccent, majd eltűnik a vonatban; sípszó, a vonat elindul. Szórakozottan pillantok a nagy, kerek órára, és egyszerre csak észreveszem, hogy megérkezésemig még legalább negyven perc volna hátra, s hogy az állomás neve teljesen ismeretlen, s hogy ezek szerint rossz helyen szálltam le. S hirtelen az is eszembe jut, hogy az utazás előtti napon vagy még korábban, kezemben volt a menetrend, és akkor arra lettem figyelmes, hogy a következő nagyváros, Cella (ez a név megragadt az emlékezetemben), innét jóformán kőhajításnyira van, két perc múlva odaér a vonat, ott viszont legalább tizenöt percig állni fog, tehát ha sietek, gyalogosan sem lesz lehetetlen utolérnem (az, hogy taxival hajtassak Cellába, vagy hogy megvárjam a következő vonatot, majd később, téli álom egyik behavazott napján fog fölmerülni bennem); sőt, az is eszembe ötlök, hogy egyszer, nagyon régen, repülőgépről (vagy „eleven térképről”?) is láttam ezt a környéket, s hogy a vasút a cellai főpályaudvarig óriási körívet ír le, amelyet levághatnék a városszéli földeken és kerteken át; és valóban, az állomás mögött nyíló széles legelő túlvégén Cella házai magasodnak, s a legelőt középen kettéválasztó betonpalánk melletti kitaposott ösvény, úgy sejtem, egyenest a főpályaudvarra vezet. (Az, hogy nincsenek nálam a csomagjaim – erre is most kell rádöbbenem! – e pillanatban inkább megnyugtat, mintsem riaszt, hiszen alkalmasint ott vannak a vonaton, az üres fülkében, így legalább nem akadályoznak a futásban; sőt – most veszem csak észre jóleső megnyugvással –, kabátom is ott maradt.) Igen, legrövidebb az egyenes út, már el is jutottam a végére: az ösvény széles lépcsőben végződik, amely a föld alá visz, és mit sem tartok természetesebbnek, mint azt, hogy a kétoldalt álló, polgári ruhás örök szó nélkül továbbengednek (csak valamivel később fog eszembe jutni, hogy éppenséggel igazoltathattak volna, s hogy az útlevelet a kabátom zsebében szoktam tartani, s hogy ott maradt a vonatjegyem is, a szükséges ajánlólevelekkel együtt). Kanyarodik a folyosó, végén ott a főpályaudvar egyik peronja (legfeljebb tizenhárom és fél perc telt el a tizenötből), már csak a vonatot kell megkeresni; és most eszmélek rá, hogy fogalmam sincs, melyik vonatot keresem, vagyis hogy úticéllommal nem vagyok tisztában, és nem tudom, hogy a pályaudvaron veszteglő, többtucatnyi szerelvény közül melyikre kellene fölszállnom. Ekkor egy vasutas lép hozzám, és megkérdi, miben lehet segítsé-

gemre. Képtelen vagyok válaszolni; rá kell jönöm, hogy elfelejtettem németül, vagy legalábbis megszólalni nem tudok, ha megértem is a hozzám intézett kérdést. A vasutas még mindig nagyon készséges, illetve udvarias: azt mondja, beszéljek csak magyarul, voltaképpen honfitársak vagyunk; és ekkor kiderül, hogy magyarul is elfelejtettem, s hogy egyetlenegy szót sem tudok szólni, semmiféle nyelven. („Hát mondd csak, megérdemled, hogy beszélni tudj?”) A vasutas mintha megértené, mi történt; jegyzetömböt és ceruzát vesz elő (pedig nagy a tolongás), szép lassú gyöngybetűkkel ír néhány sort, kitépi a lapot, kezembe nyomja, majd eltűnik egy forgóajtóban, amely fölé ki van írva, hogy idegeneknek belépni tilos. A pályaudvar, most látom, szentélyben folytatódik, a síneken túl fenséges arányú, félhomályos apszis boltozatai magaslanak; arrafelé kelne föl holnap reggel a nap, ha lenne még napkelte. (Csak a főhajót használják pályaudvarnak, a mellékhajóban zavartalanul folyik az ájtatosság; a nyugati oldalon, a kijáratnál, cigarettacsikkok úszkálnak a szenteltvízben.) Odakint nagy, fehér madár lebeg a magasban; tollai világítanak; fel-felrebben a pályaudvar tornyáról, de a szél mindig visszadorja. A pályaudvari postahivatal ablakában egymás mellett ülnek a világító, eleven szélkakas kitömött atyafiai, mindegyikük egy-egy államférfiról elnevezve; szerepük szemlátomást az, hogy betöltsék a rendelkezésükre álló helyet. Odabent barátságosan pattog a tűz, gombok és cipőfűzők nagy választékban kaphatóak; a pult mögött kövérkés fiatalember ül, sisakban; kettéhasított köpönyege szögre akasztva. Átnyújtom az írást, ő figyelmesen végigolvassa, majd föltekint, és így szól hozzám: az itt olvasható sorok tanúsága szerint, nemde, levelet akarok írni; csak hogy az nem olyan egyszerű! Mert habár levelet írni mindenkinek (az idegeneknek is!) jogában áll, és a levéltitok megőrzését a német alkotmány (vagyis az őt ideiglenesen pótolni hivatott alaptörvény) szavatolja; csak hogy a levél feladásához és átvételéhez levélszekrény is kell, és levélszekrényre, ha nem tudnám, az tehet szert, akivel a Német Posta szerződést köt levelezői előfizetés céljából, amelyhez aztán szekrénydíjazás ellenében fölszereli a levélszekrényt; így aztán gyerekjáték levelet írni és kapni! Csak hát sajnós, ezt is tudnom kell, a német levélszekrény-hálózat fejlesztésében vannak még hiányosságok; rendszerint évekig, olykor bizony évtizedekig is várni kell a levélszekrényre; az állampolgárok jelentős, mondhatni nagyobbik része, voltaképpen túlnyomó többsége úgy hal meg, hogy soha nem volt saját levélszekrénye, bár e polgártársak levélszekrényre való jogosultságát soha senki nem vitatja. S ha most azt hiszem, hogy a levélszekrény afféle közönséges bádogdoboz, amelyet há-

zilag is elő lehet állítani, úgyszólván fél kézzel, hobbiból, akkor éppen arra nem gondolok, hogy a levélszekrény föl- és leszerelése postai monopólium. No persze ne túlozzunk, a helyzet korántsem vészes, polgártársaink szinte kivétel nélkül mind buzgón leveleznek, ebben az országban ugyanis elvileg mindenkinek van munkahelye, kivéve a munkanélkülieket és az idősebbeket, a munkahelyeknek pedig van levélszekrénye, néha több is; az pedig, hogy a munkahelyre befutó leveleket föl szokás bontani, részint hasznos, mivel összefogott gondolkodásra és precíz fogalmazásra szoktat, részint elkerülhetetlen, hiszen a munkahely munkára van kitalálva, nem levelezgetésre, s a magánügyeit ki-ki legyen szíves otthon intézni, szabad idejében, illetve szabadidő-ruhájában. Vannak ezenkívül nyilvános levélszekrények is, fűzi hozzá a sisakos patrónus, ebben a városban hármat vagy négyet is fölszereltek; az egyiket alkalmasint magam is láttam, ott van a pályaudvaron, a főoltár mellett; és ezeket a nyilvános dolgokat elvileg bárkinek rendelkezésére lehet bocsátani (ő hangsúlyozza: lehet, vagyis ez nem kötelessége a Német Postának); de arról, hogy csak úgy odasétáfkáljak, és bedobjam a levelet, amelyet még meg sem írtam, arról határozottan lebeszélne, ugyanis (ezt a szót elnyújtva, már-már énekelve ejti, közben fölemelkedik ültéből), ugyanis a levélszekrényrongálók újabban annyira elburjánzottak, hogy a legtöbb nyilvános levélszekrénynek ma már nincs is alja, és a bedobott levelek, túlzás nélkül mondja, feneketlen ürességbe, valóságos káoszba hullanak, s hogy újabban egy szállítmány konyhabútor és egy minden hájjal megkent kamionsofőr is utánuk hullott, és a mai napig nem derült ki, hová lettek (ez is a terroristák műve). Valójában persze korántsem a levelezésről van szó. Akarom-e tudni, miről van szó valójában?, tényleg akarom tudni?, mert akkor ő megmondja! Valójában arról van szó, hogy a legtöbb embernek élete hajnalán, amikor még volna ereje, túl kevés a tapasztalata, és élete derekán, amikor már volnának tapasztalatai, túl kevés az ereje, semhogy nagy tetteket vihetne végbe. Hát erről van szó. Azzal, mondókáját befejezván, lebecsátja sisakja rostélyát, és mire az ajtóig botorkálnék elszunyókál, gracióz röfögéshez hasonlatos horkolásától meg-meglíbbenek a kitömött madarak tollpíhéi. (Ki tudja, miféle tájakra vándorol az általános álomkötelezettségben?, és miféle fenyegető szózatnak hallja szánalmas némaságot?) Odakint nagy, fehér, laza csomók hullodgálnak; mosópor tajtékja?, vattacsimbókok?, hópelyhek?, röplapok?, lelőtt madarak?, nem tudom. („A nemes lélek ennél fontosabb dolgokról is tudja, hogy nem tudja.”) S hogy téli álmom végét ért-e valamikor, annak sem vagyok megmondhatója.